



A szőlő- és borkultúra szinte minden mozzanatához hiedelmek és szokások gazdag rendszere fűződik. A legendák szerint Örményország a szőlőkultúra őshazája, az özönvíz után itt kötött ki Noé bárkája, aki ezután azonnal szőlőt telepített, majd terméséből bort készített.

## Szőlőhegyi vigasságok



A borfogyasztás az antikvitástól kezdve jelen van az európai ember gondolataiban, mindennapjaiban, ihletője szerelemnek, művészetnek, irodalomnak. A szőlő, a belőle készült bor, és a szüret tehát nem csupán a fesztelen szórakozást jelentette, a kínai Li Taj-po, a perzsa Omar Khajjam a borok méltóságába szőtte bele a maga életbölcseletét, és Jézus híres példája is, amikor az igazi szőlőtökének nevezte magát, mindenki számára érthető volt.

A szüret, a boriváshoz hasonlóan, saját kultúrával rendelkező ősi szertartás, az egyik legrangosabb társas esemény. Első képi ábrázolása már az ókori Egyiptomból ismert, de tökélyre a görögök fejlesztették. Ők természetesen úgy tartották, hogy a borkészítés görög eredetű, és egy attikai paraszt, Ikarios volt az a szerencsés, akinek Dionysos megmutatta a szőlőművelés fortélyait. Az első szüret azonban tragédiába torkollott, Ikarios ugyanis meghívta szomszédait megízlelni az új nedűt, ők azonban a másnapi ébredés után agyonverték a gazdát, mert azt hitték, hogy meg akarta őket mérgezni. Szerencsére a tragédia nem vetette vissza a szőlő európai elterjedését, így jutott el a Kárpát-medencébe még a rómaiak előtt, mi magyarok pedig már sztyepei vándorlásunk alatt megismerkedtünk a borkészítéssel.

A honfoglalástól kezdve jelentős szőlőművelés folyt hazánkban, és a nyugatról érkező szerzetesek és telepesek egyre újabb fajtákat és eljárásokat honosítottak meg. Az Euró-

pa más tájaira nem jellemző vénszönyök nyara kiváló adottságokat teremtett a szőlőműveléshez, ezért egyre-másra születtek a pincékkel és présházakkal beépített szőlőhegyek, az úgynevezett promonthoriumok. Bár a leghíresebb vidéknek kezdetben a Szerémség, a Küküllő-mente számított, az ország minden területén telepítettek szőlőket.

A szőlőművelés sokoldalú tevékenysége, a szőlőhegy látványa és a bor élvezete a paraszti élet egyik színteljévé tette a szőlőbéli munkát. A szőlőhegy a magyar paraszti kultúrában nem csupán a borkészítés helyszíne, hanem fontos közösségi helyszín, amely figyelemre méltó társadalmi funkcióval is bírt. A családtagok és barátok együtt töltötték az egész napot, és kölcsönösen segítették egymást.

A szüret időpontja hagyományosan valamilyen jeles naphoz kötődött, általában Szent Mihálytól Simon-Júdásig, október 28-ig tartott. Ebben az időszakban még a végvári katonák is beszüntették a harcot, a hivatalok a törvénykezést és igazságszolgáltatást is felfüggesztették. Évszázadokon keresztül a

szüret az őszi legfontosabb eseményének számított. Ilyenkor megélénkült a szőlőhegy, egész nap folyt a tréfálkozás, az éneklés, a hangoskodás. Utána valódi ünneppé alakult a nap. A munkások a szüret végeztével szüreti koszorút vittek a vállukon. Ez a koszorú fém-, vagy favázra aggatott szőlőfürtökből állt, amelyet búzával, vagy szalagokkal, esetleg borosüveggel díszítettek. Eredetileg a földesúr vagy a gazda házához vonultak köszönteni, ahol rigmusokban emlékeztek meg fukarságáról, aki ezután megvendégelte őket. Ebből alakult ki a szüreti felvonulások mára felélénkülő hagyománya, amely fontos turisztikai programokká nőtte ki magát.

Az eseményt minden alkalommal bál zárta, ezt külön tartották az iparosok, a gazdalegények és a szegények. Előtte bírót és bírónét választottak a legügyesebb csószlányok és csószlegények közül, a kíséretükhez pandúrok, kisbírók és cigányok tartoztak. Virágkoszorúval díszített kocsin érkeztek a bálterembe, amit addigra szőlővel ékesítettek. A szüreti koszorút a főhelyre helyezték, amit el lehetett lopni, vagy a multság végeztével kisorsolták. Egészen az 1970-es évekig a szüreti multságok a falusi közösség legfontosabb ünnepeinek számítottak, majd elapadtak és eltűntek. A magyar borkészítés újjáéledésével együtt, remélhetőleg a szüreti hagyományok is újra betölthetik régi szerepüket, és családok, társaságok jeles eseményeivé válnak.

LEJEGYZTE: DR. VARGA SZABOLCS

